

**Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра теорії і філософії права**

Узгоджено:

Проректор з наукової роботи

_____ А.П. Гетьман

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

«Доктрина та практика системи захисту прав людини»

(варіативна)

Рівень вищої освіти – третій освітньо-науковий рівень

Ступінь вищої освіти – доктор філософії

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Харків – 2020

Силабус навчальної дисципліни «**Доктрина та практика системи захисту прав людини**»: галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право», третій освітньо-науковий рівень (доктор філософії).

Розробники:

Петришин Олександр Віталійович, завідувач кафедри,
доктор юридичних наук, професор

Дашковська Олена Ростиславівна, професор кафедри,
доктор юридичних наук, професор

Уварова Олена Олександрівна, доцент кафедри,
кандидат юридичних наук

Разметаєва Юлія Сергіївна, асистент кафедри,
кандидат юридичних наук

Затверджено на засіданні кафедри теорії держави і права, протокол № ____
від _____ 2020 р.

Завідувач кафедри _____ проф. Петришин О.В.

Зміст

1. Вступ.....	3
2. Анотація програми та основні модулі навчальної дисципліни.....	5
3. Вимоги викладача	7
4. Контрольні заходи результатів навчання	7
5. Показники академічної активності та додаткових освітніх досягнень здобувачів.....	8
6. Інформаційне забезпечення самостійної роботи здобувачів.....	8

1. Вступ

1. Данні про викладача (ів), який (які) викладає (викладають) цей курс:

Уварова Олена Олександрівна, к.ю.н., доцент кафедри теорії і філософії права;

- контактна інформація: середа 11.00-13.00 год., контактні телефони: службовий 057 714272, електронна адреса o.o.uvarova@nlu.edu.ua

2.Ціль та завдання навчальної дисципліни.

Метою дисципліни «Доктрина та практика системи захисту прав людини» є формування системи знань, вмінь та навичок в сфері прав людини, надання цілісного уявлення про права як засадничу цінність та правовий стандарт сучасного суспільства й практично значущу категорію, забезпечену правовим захистом. Ця дисципліна послідовно розкриє основні доктрини, принципи, а також змістовні та інституціональні аспекти прав людини в їх історичному розвитку та у сьогоденній правовій реальності. Вона ґрунтується на розумінні прав людини як практичних та ефективних, а не теоретичних чи ілюзорних правових можливостях людини реалізовувати свої інтереси та потреби, що забезпечується широким спектром зобов'язань держави та міжнародної спільноти.

3. Місце навчальної дисципліни в структурі освітньо-професійної програми:

Навчальна дисципліна «Доктрина та практика системи захисту прав людини» є варіативною дисципліною з циклу загальної професійної підготовки для здобувачів у галузі знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право», освітньо-кваліфікаційний рівень третій (доктор філософії). Навчальна дисципліна «Доктрина та практика системи захисту прав людини» є методологічною юридичною дисципліною, яка має міждисциплінарний характер та охоплює узагальнені проблеми теорії та практики, міжнародного, європейського та національного права у сфері прав людини.

Ця дисципліна послідовно розкриє основні доктрини, принципи, а також змістовні та інституціональні аспекти прав людини в їх історичному розвитку та у сьогоденній правовій реальності. Вона ґрунтується на розумінні прав людини як практичних та ефективних, а не теоретичних чи ілюзорних правових можливостях людини реалізовувати свої інтереси та потреби, що забезпечується широким спектром зобов'язань держави та міжнародної спільноти.

При вивченні навчальної дисципліни ««Доктрина та практика системи захисту прав людини»» використовуються знання з таких навчальних курсів як «Теорія держави і права», «Філософія права», «Історія держави і права», «Конституційне право», «Міжнародне право».

4. Опис навчальної дисципліни:

- кількість кредитів ЕКТС – 7;
- загальна кількість годин – 130;
- термін викладання – 3 семестр.

5. Предметні компетентності здобувача вищої освіти, сформованих в результаті освоєння навчальної дисципліни «Права людини»:

- ПК – 1 засвоєння поняття та системи прав людини;
- ПК – 2 знання основних етапів становлення і розвитку доктрини прав людини;
- ПК – 3 знання універсального каталогу прав людини;
- ПК – 4 знання основних інституціональних засобів захисту прав людини у національних та міжнародних правових системах;
- ПК – 5 розуміння особливої природи зобов'язань держави у сфері прав людини;
- ПК – 6 знання позитивних, негативних та процесуальних зобов'язань держави в сфері забезпечення та захисту прав людини;
- ПК – 7 знання змісту та сутності права людини на життя, свободу та особисту недоторканість, недопустимість катувань та нелюдського поводження з людиною;
- ПК – 8 розуміння права людини на приватність у документах ООН та регіональних правозахисних стандартах: порівняльний вимір.
- ПК – 9 знання концепції «негативних свобод» в аспекті історичного ракурсу та сучасних стандартів свободи думки, слова, совісті та віросповідання, свободи зібрань та об'єднання;
- ПК – 10 розуміння неабсолютного характеру права власності, умов виправданості позбавлення власності та виплати компенсації відповідно до закону;
- ПК – 11 розуміння змісту та сутності принципу заборони усіх форм дискримінації;
- ПК – 12 знання еволюції допустимих обмежень прав людини в умовах конфліктів (цивільний та збройних), тощо
- ПК – 13 Здатність аналізувати правові проблеми та формувати правові позиції.
- ПК – 14 Знання системи захисту прав людини в межах ООН, що становить основу універсального механізму захисту прав людини;
- ПК – 15. Здатність самостійно складати проекти актів правозастосування з прав людини;
- ПК – 16. Знання основ юридичної техніки та юридичного письма в сфері захисту прав людини
- ПК – 17. Здатність моделювати варіативні підходи вирішення проблемних питань в сфері прав людини

В результаті засвоєння навчальної дисципліни «Права людини» здобувач вищої освіти повинен демонструвати наступні результати навчання:

РНС НД – 1.1. Демонструвати розуміння змісту та сутності прав людини як основоположних цінностей сучасного суспільства на рівні світових стандартів у галузі прав людини;

РНС НД – 1.2. Здатність визначати основні тенденції впливу сучасних глобалізаційних процесів на сферу реалізації та захисту прав людини в Україні;

РНС НД – 1.3. Знання принципу верховенства права та загальновизнаних норм і принципів міжнародного права у сфері захисту прав людини;

РНС НД – 1.4. Знання змісту та сфери дії позитивних, негативних та процесуальних зобов'язань держави в галузі прав людини;

РНС НД – 1.5. Знання та розуміння обсягу допустимих обмежень прав людини, визнаних міжнародною та європейською практикою;

РНС НД – 1.6. Здатність виявляти порушення прав людини як комплексного юридичного факту, що є підставою судової розгляду таких порушень;

РНС НД – 1.7. Вміння самостійно аналізувати нормативно-правові акти, міжнародні договори, рішення Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини;

РНС НД – 1.8. Здатність кваліфіковано надавати правову допомогу особам, постраждалим в наслідок порушення їх основоположних прав і свобод;

РНС НД – 1.9. Вміння попереджувати правопорушення у сфері прав людини, виявляти й усувати причини й умови, що сприяють їх скоєнню;

РНС НД – 1.10. Вміння надавати кваліфіковані юридичні висновки й консультації в конкретних сферах захисту прав людини;

РНС НД – 1.11. Здатність надавати кваліфіковано юридичну допомогу у сфері прав людини;

РНС НД – 1.12. Використовувати правничу термінологію у процесі професійної діяльності;

РНС НД – 1.13. Вживати організаційно-правових заходів щодо поширення ідеї правової держави, соціальної справедливості, демократії;

РНС НД – 1.14. Відшуковувати професійну інформацію й використовувати інформаційні технології і бази даних для професійної діяльності;

РНС НД – 1.15. Виявляти проблеми у правовому регулюванні і пропонувати способи їх вирішення з використанням наявних теоретичних і прикладних знань відповідно до принципів захисту прав людини та її основоположних свобод;

РНС НД – 1.16. Характеризувати повноваження інституцій ЕСПЛ;

РНС НД – 1.17. Складати проекти процесуальних документів в галузі прав людини.

2. Анотація програми та основні модулі навчальної дисципліни

2.1. Анотація програми навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. «Теорія прав людини».

Тема 1. Концепція прав людини: історія виникнення, утвердження на загальносвітовому рівні та закріплення у правових актах.

Тема 2. Універсальний каталог прав людини.

Тема 3. Права людини в європейській юриспруденції.

Тема 4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та Європейський суд з прав людини як механізм захисту прав.

Тема 5: Зобов'язання держави в сфері прав людини.

Тема 6. Зобов'язання бізнесу в сфері прав людини.

Тема 7. Національні засоби захисту прав людини.

Тема 8. Особливості утвердження прав людини та правозахисної діяльності у зарубіжних країнах.

МОДУЛЬ 2. «Практика реалізації окремих видів прав людини»

Тема 9. Каталог особистих прав людини.

Тема 10. Заборона дискримінації.

Тема 11. Особливості реалізації політичних прав людини.

Тема 12. Міжнародні та національні стандарти щодо соціально-економічних прав людини.

Тема 13. Процесуальні права як спосіб забезпечення фундаментальних прав людини.

Тема 14. Права людини в умовах конфліктів (цивільних та військових).

Тема 15. Корпоративні практики в сфері прав людини.

2.2. Основні модулі навчальної дисципліни

Вказується перелік модулів, кількість кредитів і годин, види навчальних занять, самостійна робота студентів

№	Модуль/назва	Кількість кредитів ЄКТС	Всього годин	Аудиторні заняття (контактні)				Самостійна робота здобувача
				Лекції	Практичні заняття	Семінарські заняття	Інші види занять	
1	Модуль 1 «Теорія прав людини».	3	66	16	0			Есе, огляд судової практики, рецензія на статтю, вирішення модельних справ
2	Модуль 2 «Практика реалізації окремих видів прав людини»	4	64	14	10			Огляд доповідей правозахисних організацій, вирішення модельних справ, огляд правових позицій ЄСПЛ
Разом			130	30	10			90

М:							
----	--	--	--	--	--	--	--

3. Вимоги викладача

Відвідування занять, активність роботи на заняттях, своєчасність виконання завдання, якість підготовки завдань, дотримання норм академічної поведінки та етики здобувача.

4. Контрольні заходи результатів навчання

Контроль знань в рамках навчальної дисципліни здійснюється з урахуванням бально-рейтингової системи

4.1. Розподіл балів між формами організації навчального процесу і видами контрольних заходів

лекції – 0 балів;

семінарські заняття – 50 балів;

виконання завдань СРС :

(написання есе, підготовка презентації) – 10 балів x 2 = 20 балів;

поточний контроль (Модуль №1 і Модуль №2) – 15 балів x 2 = 30 балів;

залік за результатами семінарських занять.

Разом: 100 балів.

Підсумки педагогічного контролю проставляються в відомості по накопичувальному принципу і є підставою допуску до іспиту. Якщо здобувач набрав протягом семестру за підсумками рубіжного та поточного контролю менше половини максимальної оцінки (60%) з навчальної дисципліни, то він до іспиту не допускається.

4.2. Шкала підсумкової оцінки знань здобувачів

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється в залікову книжку відповідно до такої шкали:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100 – бальною шкалою
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69

FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		1 – 34

4.3. Методи педагогічного контролю

Традиційні методи:

- *методи усного контролю:*
індивідуальне опитування,
розв'язання практичних завдань тощо;
- *методи письмового контролю:*
розв'язання тестових завдань,
контрольні роботи,
есе у рамках запропонованих тем
виконання презентацій на запропоновану викладачем тему тощо.

Інноваційні методи:

- огляд судової практики,
вирішення модельних справ,
огляд доповідей правозахисних організацій,
вирішення модельних справ, огляд правових позицій ЄСПЛ.
- Методи самоконтролю:
уміння самостійно оцінювати свої знання, peer review тощо.

5. Самостійна робота, показники академічної активності та додаткових освітніх досягнень здобувачів

- виконання домашніх завдань;
- опрацювання матеріалів лекції;
- робота в інформаційних мережах;
- есе за вузькоспеціальною проблематикою;
- підготовка презентації за спеціальною темою;
- створення портфолію начального курсу та його презентація;
- розробка кейсів;
- підготовка колекцій документів, матеріалів тощо;
- підготовка та публікація наукових статей, тез тощо;
- інші здобутки, що підтверджені документально (грамоти, дипломи тощо);
- умови відвідування навчальних занять і т.п.

6. Інформаційне забезпечення самостійної роботи студентів

1. Abed-al-Jabri M. Democracy, Human Rights and Law in Islamic Thought. New York, 2009. 205 p.

2. Akandji-Kombe J.-F. Positive obligations under the European Convention on Human Rights. A guide to the implementation of the European

- Convention on Human Rights. Council of Europe : Human rights handbooks, 2007. 68 p.
3. Alexy R. The Existence of Human Rights. ARSP-B. 2013. Vol. 136. P. 9-17.
 4. Beetham D. Democracy and Human Rights. Wiley, 1999. 226 p.
 5. Beitz C. R. The Idea Of Human Rights. Oxford Univ. Press, 2009. 256 p.
 6. Brugger W. Dignity, Rights and Philosophy of Law within the Anthropological Cross of Decision-Making. Part I/II, 9 German Law Journal (2008), Access mode: <http://www.germanlawjournal.com/index.php?pageID=11>.
 7. Charvet J. The Liberal Project and Human Rights: The Theory and Practice of a New World Order. Cambridge Univ. Press, 2008. 448 p.
 8. Cohen J. Rethinking Human Rights, Democracy and Sovereignty in the age of Globalization. Political Theory, 2008. 36 (4). P. 578–606.
 9. Encyclopedia of Human Rights / ed. by David P. Forsythe. Oxford Univ. Press, 2009. 2672 p.
 10. Griffin J. On Human Rights. Oxford : Oxford University Press, 2008. 360 p.
 11. Human rights / ed. by J. Langwith. Detroit, Mich.: Greenhaven Press, 2008. 259 p.
 12. Human Rights in Asia. N.-Y., 2008. 254 p.
 13. Human Rights: From Practice to Policy / Proceedings of a Research Workshop Gerald R. Ford School of Public Policy / ed. by C. B. Walling and S. Waltz. Univ. of Michigan. October 2010. 90 p.
 14. Human Rights: Southern Voices. Cambridge: Cambridge Univ. Press, 2009. 248 p.
 15. Jayawickrama N. The Judicial Application of Human Rights Law: National, Regional and International Jurisprudence. Cambridge. Univ. Press, 2003. 1097 p.
 16. Jovanović M. A. Collective rights: a legal theory. Cambridge; N.-Y. : Cambridge Univ. Press, 2012. 230 p.
 17. Rorty R. On Human rights. The Oxford Amnesty Lectures; ed. S. Shute, S. Hurley. New York, 1993.
 18. Steiner H. International Human Rights in the Context of Law, Politics, Morals / H. Steiner, P. Alston, R. Goodman. Oxford; N.-Y.: Oxford Univ. Press, 2008. 1492 p.
 19. Waluchow W.J. Constitutional Rights and Democracy: A Reply to Professor Bellamy. 14 German Law Journal (2013). Access mode: <http://www.germanlawjournal.com/index.php?pageID=11>
 20. Xenos D. The Positive Obligations of the State under the European Convention of Human Rights. Routledge : Routledge Research in Human Rights Law, 2011. 272 p.
 21. Алексі Р. Теорія дискурсу і права людини. Філософія права і загальна теорія права; пер. з англ. С. І. Максимова, О. О. Уварової. 2013. № 1. С. 73–98.

22. Базове дослідження із застосування правосуддя перехідного періоду в Україні : монографія / за заг. ред.: А. П. Бущенко, М. М. Гнатівського. Київ : РУМЕС, 2017. 592 с.
23. Бізнес і права людини : навчальний посібник / О. О. Уварова, К. О. Буряковська. Харків, 2019. 148 с. <https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/08/LLL-1-%D0%91%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81-%D1%96-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0-%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8.pdf>.
24. Вовк Д. О. Як українські суди балансують релігійну свободу: аналіз у контексті світськості [Електронний ресурс]. Право і громадянське суспільство : електрон. вид. 2014. № 3. С. 4–37.
25. Головатий С. П. Про людські права : лекції. Київ : Дух і літера, 2016. 760 с.
26. Головін А. С. Права людини: інтерпретаційна діяльність Конституційного Суду України. Вид. 2-ге, доп. та перероб. Київ : Логос, 2017. 399 с.
27. Гудима Д. А. Права людини: антрополого-методологічні засади дослідження // Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина НДІ держ. будівництва та місц. самовряд. АПрН України / редкол.: П. М. Рабінович (голов. ред.) та ін. – Сер. І. Дослідження та реферати. – Вип. 20. – Львів : Край, 2009. – 292 с.
28. Дашковська О. Р. Жінка як суб'єкт права в аспекті гендерної рівності; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, Акад. прав. наук України. Х. : Право, 2005.
29. Дворкін Р. Серйозний погляд на права / Р. Дворкін ; пер. з англ. А. Фролкін. К. : Основи, 2000. 519 с.
30. Дженис М. Европейское право в области прав человека (Практика и комментарии) / М. Дженис, Р. Кэй, Э. Брэдли ; пер. с англ. М. : Права человека, 1997. 640 с.
31. Добрянський С. П. Актуальні проблеми загальної теорії прав людини. Львів : Астрон, 2006. 120 с.
32. Донеллі Дж. Права людини у міжнародній політиці ; пер. з англ. Т. Завалія. Л. : Кальварія, 2004. 280 с.
33. Козюбра М. Природа прав людини : пошук нових концептуальних підходів // Наук. записки. Сер. «Право». Острог, 2001. Вип. 2. Ч. 1. С. 14–18.
34. Лицина И. Ю. Международные механизмы защиты прав человека / Харьковская правозащитная группа; худож.-оф. И. Гаврилук. Х. : Фолио, 2001. 112 с.
35. Манукян В. И. Страсбургское право. Европейский суд по правам человека. Право, практика, комментарий. Харьков : Право, 2017. 600 с.
36. Національне базове оцінювання «Бізнес і права людини в Україні» / Олена Уварова. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство юстиції України. 2019. 222 с. Електронний доступ: <https://legalforum.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/rezjume.pdf>.

37. Окрема думка. Шлях до справедливості / Пауло Пінто де Альбукерке ; [пер. з англ. та фр. В. А. Капліної ; упоряд., авт. перед. О. В. Капліна]. Харків : Право, 2020. 552 с.
38. Панкевич О. З. Соціальна держава та права людини «другого покоління» (загальнотеоретичне дослідження) // Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина НДІ держ. будівництва та місц. самовряд. АПрН України / редкол. П. М. Рабінович (голов. ред.) та ін. Сер. 1. Дослідження та реферати. Вип. 11. Л. : Астрон, 2006. 176 с.
39. Пейн Т. Права людини ; пер. з англ. І. Савчак. Львів, 2000. 288 с.
40. Петришин А. В. К вопросу об общетеоретическом понимании прав человека // Пробл. законності : Респ. міжвідом. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій. Вип. 32. Х. : Нац. юрид. акад. України, 1997. С. 7–17.
41. Пінто де Альбукерке П. Окрема думка. Шлях до справедливості = Separate Opinion. The Way to Fairness ; пер. з англ. та фр. В. В. Капліної, упоряд., авт. передм. О. В. Капліна. Харків : Право, 2020. 552 с.
42. Погребняк С. П. Основоположні принципи права (змістовна характеристика) : монографія ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Х. : Право, 2008. 240 с.
43. Правове регулювання та економічні свободи і права : монографія / Ужгород. нац. ун-т, НДІ порівнял. публіч. права та міжнар. права ; за ред. М. Савчина. - Ужгород : Рік-У, 2020. - 224 с.
44. Рабінович П. М. Права людини: загальнотеоретичні засади // Пробл. законності : Респ. міжвідом. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій. Вип. 36. Х. : Нац. юрид. акад. України, 1998. С. 12-25.
45. Разметаєва Ю. С. Права людини як фундаментальна цінність громадянського суспільства: монографія. Х.: «Финарт», 2015. 196 с.
46. Речицький В. В. Неформальний конституціоналізм. Харків : Права людини, 2018. 356 с.
47. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародний захист прав людини : навч. посібник ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : Право, 2019. 310 с.
48. Судове вирішення справ у спорах, пов'язаних із гендерною дискримінацією : зб. кращих практик / USAID, Проект «Справедливе правосуддя», Харків. обл. фундація «Громад. Альтернатива»; упоряд.: О. Уварова, М. Ясеновська. Харків : ФОП Бровін О. В., 2016. 192 с.
49. Сюкияйнен Л. Р. Права человека в диалоге исламской и западной правовых культур // Ишрак: ежегодник исламской философии: № 2. М.: Вост. лит., 2011. С. 266–289.
50. Уварова О. О. Бар'єри, механізми і належні практики в сфері доступу жінок до правосуддя в Україні : доп. підгот. в межах проекту «Сприяння доступу жінок до правосуддя в п'яти країнах Східного Партнерства» [5-6 листоп. 2015 р., м. Кварелі (Грузія)]. Кварелі, 2015. 93 с.
51. Финнис Дж. Естественное право и естественные права / Дж. Финнис; пер. с англ. В. П. Гайдамаки, А. В. Панихиной. М.: ИРИСЭН, Мысль, 2012. 554 с.

52. Харт Х. Л. А. Концепція права ; пер. с англ. Н. Комарова. Наукове видання. К. : Сфера, 1998. 236 с.
53. Христова Г. О. Позитивні зобов'язання держави у сфері прав людини: сучасні виклики : монографія ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2018. 680 с.
54. Шевчук С. Судовий захист прав людини: Практика Європейського Суду з прав людини в контексті західної правової традиції. К. : Реферат, 2006. 848 с.